

Donderdag 21 september 2023 – 20:00

ABDIJ AVERBODE

BRYGGEN Bruges Strings

De Beschermengel

BRYGGEN Bruges Strings

Jolente De Maeyer, viool
Orsolya Horvath, viool
Linde Verjans, viool
Asude Ata, viool
Bérénice Awouters, viool
Veronique De Raedemaeker, viool
Anne Pas, viool
Oleksandr Petryakov, viool
Femmke Verstappen, viool
Liesbeth De Lombaert, altviool
Liesbeth Lambrecht, altviool
Eva Van de Ven, altviool
Natalie Glas, altviool
Martijn Vink, cello
Marijke Gonnissen, cello
Filip Sporniak, cello
Lisa De Boos, contrabas

Programma

Arvo Pärt

Summa

Peteris Vasks

Vox Amoris

Caroline Shaw

Plan & Elevation

Peteris Vasks

Lonely Angel

De beschermengel

Sinds enkele jaren staat er een nieuw kunstwerk op het binnenplein van de abdij van Averbode: *De éénvleugelige* van de Deense kunstenaar Nis Schmidt. Het beeld laat een engel met één vleugel zien, zonder hoofd. De achterliggende gedachte bestaat erin dat de mens twee vleugels nodig heeft om naar waarheid te zoeken: de rede en het geloof. *Lonely Angel* van Peteris Vasks lijkt wel geschreven om naast dit beeld uitgevoerd te worden. De componist vertelt dat het stuk voortvloeit uit een visioen van een engel die over de wereld vliegt en met tranen in de ogen de verwoeste staat van de Aarde overschouwt. Niettemin zorgt de bijna onmerkbaar, liefdevolle aanraking van zijn vleugels voor troost en genezing.

Het scherpe contrast tussen diepe teneergeslagenheid en stralende hoop is een terugkerend thema in de muziek van Vasks. Gezien tegen de achtergrond van de donkere twintigste-eeuwse geschiedenis van zijn thuisland Letland is dat niet verwonderlijk. Peteris Vasks (°1946) bracht een groot deel van zijn leven door onder het Sovjetregime en ondervond van nabij de niets ontziende kracht ervan. Hij groeide op in een protestants gezin in een wereld waarin geen plaats was voor het religieuze of spirituele – een maatschappijbeeld waartegen hij zich nog steeds met elke noot lijkt te verzetten. Zijn uitgesproken aandacht voor de natuur eechoot de protesten van de Letse bevolking tegen verwoestende infrastructuurwerken in het land, die op het einde van de jaren 1980 mee het vuur van de onafhankelijkheidsbeweging aanstaken. Vertrekkend van een onverminderde bezorgdheid zoekt Vasks in zijn muziek naar ankerpunten van een andere orde. Hij zoekt daarvoor onverbloemd tijdloze thema's op, zoals het menselijke vermogen tot spirituele groei, hoop en duisternis, verbinding met de natuur en geloof in de breedste zin van het woord. Zo draait *Vox Amoris* rond het geloof in de liefde. "Het werk gaat over de grootste kracht in de wereld", schrijft de componist zelf. "Liefde was, is en zal zijn zolang wij er zijn." Ze geeft richting en betekenis, ook – of misschien zelfs vooral – tegen alle ratio in.

Het zoeken naar spiritualiteit in muziek deelt Vasks met Arvo Pärt (°1935), die hij als geestesverwant en lichtend voorbeeld bestempelt, naast bijvoorbeeld Henryk Górecki (1933-2010). Terwijl Vasks graag grote contrasten opzoekt – zowel in de thema's achter de stukken als in de muziek zelf – en vaak eerder verhalend schrijft, is de muziek van Pärt veel meer statisch en meditatief van karakter. In veel composities werkt hij met een minimum aan materiaal. In de tweede helft van de jaren 1970 muntte Pärt zijn eigen stijl onder de naam *tintinnabuli*, naar het Latijnse woord voor 'belletjes'. Kenmerkend is de uiterst sobere harmonie, waarbij één akkoord (een tonica drieklank) een hele compositie kan schragen, en waarboven zich een rustig vloeiende melodie ontvouwt. Die uitgepuurde muzikale kern biedt de componist (en de luisteraar) houvast en staat tegelijk symbool voor het zoeken naar eenheid en

het essentiële, zowel in de muziek zelf als daarbuiten. *Summa* is één van de eerste composities die Arvo Pärt in deze stijl componeerde en bestaat in verschillende vocale en instrumentale versies. De eerste versie, uit 1977, was een koorwerk, dat Pärt baseerde op de tekst van het Credo. Geen evidente keuze: de cultuurpolitiek in de Sovjetunie was op dat ogenblik immers uitgesproken atheïstisch. Als titel plukte Pärt daarom een los woord uit de tekst, 'summa', dat niet rechtstreeks refereert aan het religieuze opzet van de muziek, maar op zich betekenisvol is ('allerhoogste') en dienst doet als verborgen verwijzing naar zijn oorspronkelijke inspiratie.

De composities van Pärt en Vasks bevinden zich in de kern van het artistieke profiel van BRYGGEN. Als pendant brengen ze *Plan & Elevation* (2015) van de Amerikaanse Caroline Shaw (°1982), wiens muziek wonderwel aansluit bij de sterktes van BRYGGEN. Als componist staat ze met één voet in de Amerikaanse traditie van *minimal music* en *post-minimal*. Dat is onder meer voelbaar in het gebruik van doorgedreven herhalingspatronen en een eerder statisch klankbeeld – muzikale karaktertrekken die ook het werk van Arvo Pärt kenmerken. Als violiste heeft ze uiteraard affiniteit met het schrijven voor strijkers. Onder meer via het onvolprezen vocale gezelschap Roomful of Teeth kon ze zich dan weer verdiepen in een bijzonder brede waaier aan genres, (zang)stijlen en muzikale tradities.

Caroline Shaw schreef *Plan & Elevation* in opdracht van de Dumbarton Oaks Research Library and Collection, ter gelegenheid van de 75ste verjaardag ervan in 2015. Het instituut is in de eerste plaats gericht op wetenschappelijk onderzoek, maar Dumbarton Oaks organiseert ook lezingen en concerten. Ook de tuinen en museumcollecties zijn publiek toegankelijk. Het historische gebouw en de tuinen waren ooit eigendom van de gefortuneerde Amerikaanse diplomaat Robert Woods Bliss en zijn echtgenote Mildred Barnes Bliss. In 1940 droegen ze het landgoed (gelegen in Washington, D.C.) over aan Harvard University. Als de naam 'Dumbarton Oaks' vandaag bij ons een belletje doet rinkelen, is dat misschien eerder omwille van het Dumbarton Oaks Concerto, dat Igor Stravinsky in 1937-38 componeerde in opdracht van het echtpaar Bliss, of omwille van de Dumbarton Oaks Conference. Die reeks diplomatieke bijeenkomsten vond plaats in 1944 en had officieel de naam 'Washington Conversations on International Peace and Security Organization'. Het opzet was reusachtig: de oprichting van een organisatie om wereldwijd vrede en veiligheid te bewaren. De gesprekken resulteerden een jaar later in het Charter van de Verenigde Naties.

Met *Plan & Elevation* knoopt Caroline Shaw aan bij haar liefde voor architectuur en de inspirerende verbanden die ze ervaart tussen architectuur en muziek, bijvoorbeeld als het gaat om de ideeën van ruimte en proporties. De titel verwijst rechtstreeks naar de wereld van de architectuur, met name naar de twee gebruikelijke manieren om een bouwwerk weer te geven: enerzijds het grondplan ('plan'), en anderzijds het zij-aanzicht, waarin details opgenomen zijn over afwerking en uitzicht ('elevation').

Shaw ziet in dat tweelulk een metafoor voor de weg die we afleggen bij alles wat we ondernemen. "De eigenlijke reis en resultaten zijn vaak nogal verschillend van het originele plan", schrijft ze, "en ze hebben misschien meer reliëf." De ondertitel van het werk, *The Grounds of Dumbarton Oaks*, laat zien welke plannen de compositie schragen: de vijf delen van *Plan & Elevation* houden elk verband met een ander deel van de uitgestrekte tuinen van Dumbarton Oaks. Behalve als inspiratiebron voor de muzikale structuur verschijnt de tuin in de muziek van Shaw als aanknopingspunt voor wijder uitlopende gedachten. Het tuinieren geldt tenslotte als metafoor bij uitstek voor zorg, ontwikkeling en bloei, waarbij de tuin zowel de maatschappij als de menselijke ziel kan verbeelden (de Tuin met hoofdletter, zeg maar). Shaws verkenning van de tuinen van Dumbarton Oaks begint bij *The Ellipse* en de gedachte aan eindeloze herhaling. De steeds terugkerende patronen weerspiegelen het stenen pad waarop de bezoeker rondje na rondje kan wandelen, zoals Shaw zelf regelmatig deed om haar hoofd tot rust te brengen tijdens het componeren. De muziek lijkt in *The Ellipse* precies die boog te maken: na de zachte openingsmaten borrelen onrustige motieven op, die één voor een tot rust gebracht worden, tot enkel het stappen zelf overblijft. De titel van het tweede deel, *The Cutting Garden*, verwijst naar een bloementuin die zo aangelegd is dat de bloemen er regelmatig afgeknippt mogen worden, bijvoorbeeld om er boeketten van te maken, zonder dat de plant zelf beschadigd wordt. Dat beeld nodigde Shaw uit om rijkelijk te plukken uit bestaande strijkkwartetten, zowel die van andere componisten als die van haarzelf. Het resultaat is dan ook een kleur- en contrastrijk geheel, dat van de ene gedachte in de andere duikelt, alsof de componiste haar invallen ongeremd naast en boven elkaar op papier heeft gezet. In het derde deel, *The Herbaceous Border*, worden strikte orde en chaos tegen elkaar uitgespeeld. Boven de statige lange akkoorden waarmee dit deel opent, groeien al snel wildere motieven. Caroline Shaw vergelijkt die orde met de rechtlijnige patronen van Franse tuinen, die slechts waarneembaar zijn vanaf het hoogste punt in de tuin. Ook zo'n herbaceous border kent een helder onderliggend ontwerp (zij het minder rigoureuus). Uiteraard sluimert de wanorde in beide gevallen, minder of meer zichtbaar, onder het oppervlak.

Na die eerste drie delen van de tuin, met hun parallellen in de gedachtenwereld, richt Shaw haar blik op de orangerie. Niet zelden is zo'n orangerie het pronkstuk van een tuin, een architecturaal en botanisch pareltje. Achter glas groeien exotische planten, waarvan de herkomst soms teruggaat op verre reizen of betekenisvolle geschenken van vele generaties geleden. Voor *The Orangery* liet Shaw zich inspireren door 'de slanke, trillende schaduwen in de kamer, wanneer het licht tussen de bladeren van de ouder wordende vijgenboom breekt'. Die dansende schaduwen verklankt ze in snelle arpeggio's, waartussen nu en dan lange ijle noten en een enkele melodielij opduiken. Net zoals de orangerie een zekere beslotenheid heeft, brengt Caroline Shaw in dit deel een meer intieme, dromerige sfeer binnen in haar

muziek – in de orangerie wordt gekoesterd wat kostbaar, zeldzaam en kwetsbaar is. In het laatste deel, *The Beech Tree*, neemt Caroline Shaw het strijkkwartet mee naar haar lievelingsplek in de tuin, onder de beukenboom. Voor dat kleine heiligdom is er geen grondplan, alleen de ervaring zelf. "Hij is sterk, eenvoudig, oud, elegant en ingetogen", schrijft ze. "Hij heeft geen introductie nodig."

Rebecca Diependaele

Biografie

BRYGGEN Bruges Strings

BRYGGEN - Bruges Strings is nieuw en oud tegelijk. BRYGGEN bouwt voort op de geschiedenis van het Collegium Instrumentale Brugense. BRYGGEN is een nieuw orkest met een zeer eigen repertoire, een andere leiding en samenstelling en een eigen presentatiewijze. Het orkest is gesetteld in Brugge, zoals de naam BRYGGEN verraaft. De naam BRYGGEN legt de link naar de Hanzesteden, in het bijzonder naar de meest noordelijke Hanzestad Bergen.

Daarmee is meteen duidelijk dat de naam van het orkest een reflectie is van de muzikale focus op een klankidoom uit Scandinavië en de Baltische Staten. Het ensemble legt linken tussen Scandinavische componisten en de bewerkingen van volksmuziek uit deze streken, denk maar aan de fiddletechnieken. BRYGGEN, onder leiding van artistiek leider Jolente De Maeyer, breidt dit repertoire uit met de belangrijke 20ste en 21ste eeuwse postmoderne muziek.

Zowel in de repertoirekeuzes als de vorm is BRYGGEN uniek. BRYGGEN actualiseert klassieke muziek, experimenteert met andere concepten van presenteren en opstellingen tot zelfs spelen in en tussen het publiek. BRYGGEN is tegelijk een adept van de traditie en een actor in innovatie zowel op het vlak van repertoire als presentatiewijze.

In 2018 startte Jolente De Maeyer dit nieuw ensemble dat een andere koers vaart en hervindt het orkest een eigen identiteit. Jolente kan beroep doen op haar jarenlange ervaring als concertmeester bij Belgische orkesten die ze meeneemt in haar rol als concertmeester van BRYGGEN.

BRYGGEN speelde haar lanceringsconcert in 2020 in het Concertgebouw Brugge. In 2021 toerde het orkest met de voorstelling 'Zwanen' doorheen Vlaanderen nadat de première in de Singel plaatsvond. Ook op het WE Festival in Oostende en Iedereen Klassiek in Brugge stond BRYGGEN in 2021.

In 2022 was het orkest te gast op het Walden Festival en creëerde het de Belgische première van 'Moby Dick' in de Singel, een samenwerking met het Zürich Schauspielhaus en de Singel. Met 'Moby Dick' maakte het orkest ook haar debuut in Nederland in het Muziekgebouw aan 't IJ op het Holland Festival.

In het seizoen 22-23 herneemt BRYGGEN 'Zwanen' met 18 voorstellingen doorheen Vlaanderen. Verder concerteert het orkest in het Concertgebouw Brugge, de Singel, Musica Divina e.a..

Abdij van Averbode

De norbertijnenabdij van Averbode wordt in 1134 gesticht op initiatief van Arnold II, graaf van Loon. Het is oorspronkelijk een dubbelklooster, waarin zowel mannen als vrouwen leefden. In het begin van de 13de eeuw wordt de abdij definitief 'ontdub-beld' en verhuizen de zusters naar Keizerbos.

Doorheen de eeuwen kent de abdij heel wat beproevingen: plunderingen, branden, de pest,... Na de Franse revolutie wordt ze zelfs verkocht, maar in het begin van de 19e eeuw kopen de broeders de abdij terug. Het kloosterleven wordt hervat en de abdij wordt de spil van heel wat activiteiten, zoals missiewerk, onderwijs en een uitgeverij.

EXPERIMENT/BIJZONDERE
KUNST/THEATER/JAZZ/ACROBATIE
KLASSIEKE MUZIEK/POEZIE
DESIGN/FOTOGRAFIE/DANS
OUDE MUZIEK/LITERATUUR
OPERA/ARCHITECTUUR/
FILOSOFIE/FILMMUZIEK/
GESCHIEDENIS/ERFGOED/GELUK
HEDENDAAGSE MUZIEK/FESTIVAL
POLITIEK/ECONOMIE/WORLDBANK
PERFORMANCE/SOCIOLOGIE
CHANSOON/SOUNDSCAPE

Klara. Blijf verwonderd.

FESTIVAL VAN VLAANDEREN ANTWERPEN

Klassieke muziek van de middeleeuwen tot vandaag in een historische context

Ontdek de seizoenconcerten met Reinoud Van Mechelen,
Les Arts Florissants, The Tallis Scholars
en zo veel anderen op www.amuz.be.

rtv

altijd op scherp

www.rtv.be

[/rtvvandaag](https://www.facebook.com/rtvvandaag)

[rtv.tvplus](https://www.instagram.com/rtv.tvplus)

[@rtv_vandaag](https://twitter.com/rtv_vandaag)

van roey

BOUWEN MET MENSEN

Oostmalssteeweg 261 • 2310 Rijkvorsel • T +32 3 340 17 11 • info@vanroey.pro • www.vanroey.pro

COLOFON

ALGEMENE COÖRDINATIE EN ORGANISATIE

Festival van Vlaanderen Kempen vzw
met dank aan sponsor IOK
en mediasponsor Klara

ORGANISATIE

Dr. Jelle Dierickx
Directeur
Michaela Defever
Marketing & PR
Lieze Depuydt
Productie
Babette D'hoe
Productie-assistent

RAAD VAN BESTUUR

Marc De Geyter
Voorzitter
Kris Vreys
Ondervoorzitter
Ludo Kools
Secretaris
Greet De Clerck
Liana Davtyan
François Mylle
Annemarie Peeters
Jerry Aerts
Annick Schramme
Björn Siffer

SAMENSTELLING EN REDACTIE

Jelle Dierickx
Michaela Defever
Lieze Depuydt
Babette D'hoe

ONTWERP EN CAMPAGNEBEELDEN

www.emilielauwers.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Jelle Dierickx
Festival van Vlaanderen Mechelen/Kempen vzw
Onder-den-Toren 12
2800 Mechelen

EUROPEAN FESTIVAL ASSOCIATION

Het Festival van Vlaanderen Mechelen maakt deel
uit van de koepel Festival van Vlaanderen en is
lid van de European Festival Association en de
International Society for Contemporary Music.

Programma onder voorbehoud van wijzigingen.

CONTACT

Festival van Vlaanderen Kempen vzw

Onder-den-Toren 12, 2800 Mechelen
T +32 (0)15 20 49 82
kempen@festival.be

www.musica-divina.be

SUBSIDIENTEN

MET DE STEUN VAN

De steden Geel, Hoogstraten, Lier, Herentals en Turnhout en de gemeenten Mol, Westerlo, Heist-op-den-Berg en Scherpenheuvel-Zichem, de abdijen van Postel, Averbode en Tongerlo, en de kerkfabrieken en de toerismediendiensten van de betrokken steden en gemeenten.

SPONSORS

PARTNERS

